

Prikaz slučajeva kršenja osnovnih ljudskih prava u Srbiji

12. jul - 1. avgust 2024. godine

Sloboda izražavanja

Aktivista Zlatko Kokanović pozvan na razgovor u Bezbednosno-informativnu agenciju

Ekološki aktivista Zlatko Kokanović priveden je na informativni razgovor od strane Bezbednosno-informativne agencije 18. jula 2024. godine. Četiri sata nakon odlaska na razgovor, Kokanović se nije odazivao na pozive, te se povodom ovog događaja, na televiziji N1, oglasio aktivista Udruženja "Ne damo Jadar" Nebojša Petković. Petković je naveo da veruje da je razlog informativnog razgovora na koji je Kokanović pozvan, njegovo najavljeno prisustvo na sastanku poljoprivrednika i predsednika Vlade Srbije kao i predsednice Skupštine Srbije. Petković je za ovaj konkretan slučaj naveo da je razlog privođenja komentar koji je Kokanović objavio na društvenoj mreži Facebook.

Aktivista pozvan na saslušanje zbog tvita

Inspektori praćeni pripadnicima interventne jedinice došli su u stan roditelja aktiviste Nikole Ristića. Razlog je bila njegova objava na platformi X. Objava se tiče odluke Ustavnog suda da ukine uredbu o zabrani iskopavanja litijuma iz 2022. godine, a Ristić je zbog objave morao da da zvaničnu izjavu policiji po nalogu Tužilaštva za visokotehnološki kriminal. Tužilaštvo je smatralo da se njegovom izjavom poziva na nasilni akt. Nedavno je Više javno tužilaštvo pokrenulo istragu protiv jednog novinara zbog izjave kojom navodno ugrožava sigurnost predsednika Republike i njegove porodice. Ipak, u oba slučaja reč je o zastrašivanju i zloupotrebi pravosudnih organa za obračun sa političkim neistomišljenicima. Ono što pak zabrinjava jeste činjenica da se sloboda govora sada kriminalizuje čime se cenzura polako ozvaničava, a autocenzura postaje lek kojem građani/ke pribegavaju kako bi izbegli negativne posledice zbog javno izgovorene reči.

Nove pretnje zaposlenima na N1

Na društvenoj mreži X, osvanule su nove pretnje zaposlenima na N1. Dan pre, tri televizije sa nacionalnom frekvencijom u svojim programima su emitovale manipulativni video nepoznatog autora u kome nezavisne kritičke medije, pre svih televiziju N1, optužuju za dehumanizaciju predsednika Srbije Aleksandra Vučića. Video čiji je autor nepoznat, počinje isečcima iz dokumentarnog filma "Vladalac" koji je ranije emitovan na televiziji N1 a nastavlja se prikazivanjem raznih sadržaja sa interneta: anonimnih pretećih statusa na društvenim mrežama i snimcima sa protesta; pojedini sadržaji koji su objavljeni u kritičkim medijima izvučeni su iz konteksta i prikazani kao pretnje predsedniku Srbije Aleksandru Vučiću.

SNS targetira nezavisne medije

Funkcioneri Srpske napredne stranke su, nakon pokušaja atentata na bivšeg američkog predsednika Donalda Trampa, počeli da optužuju medije i političke protivnike u Srbiji da stvaraju atmosferu u kojoj je i predsednik Vučić u bezbednosnom riziku. Najpre je predsednica Narodne Skupštine Ana Brnabić, upozorila nezavisne medije da “vide kakve mogu biti realne posledice mržnje koju svakodnevno promovišu i laži koje spinuju”. Odmah su provladini mediji počeli da dele i snimak u kojem se specifično targetiraju N1, Nova i drugi mediji. Ova vrlo opasna kampanja spinovanja i zloupotrebe međunarodnih političkih događaja u propagandne svrhe SNS-a stavlja slobodne mediji u Srbiji u tešku poziciju. Targetiranje nezavisnih medija, dolazi u nedelji kada je usvojen izveštaj Specijalne izvestiteljke UN-a za promovisanje i zaštitu prava na slobodu mišljenja i izražavanja u kojem se navodi da su u Srbiji “politički protivnici, predstavnici civilnog sektora, branitelji ljudskih prava, ekološki aktivisti i novinari među onima koji su najčešće omalovažavani, javno poniženi i diskreditovani uključujući i u parlamentu i u populističkim medijima, u sklopu onoga što se čini kao dobro orkestrirana i dobro koordinisana kampanja targetiranja.”

Ratko Romić tužio Slavko Ćuruvija fondaciju

I poslednji oslobođeni optužbi za izvršenje ubistva novinara Slavka Ćuruvije, tužio je Slavko Ćuruvija fondaciju zbog teksta u kojem se iznosi neslaganje sa presudom. Prethodno su fondaciju tužili i Milan Radonjić i Miroslav Kurak. “Slavko Ćuruvija fondacija nastaviće, uprkos pritiscima i tužbama, da se bori za slobodan rad svih medijskih radnika i prestanak nekažnjivosti zbog pretnji i nasilja kojima su izloženi”, naveli su iz fondacije.

Tamara Skrozza na meti napada tabloida, FoNet najoštrije osudio napade i pozvao međunarodne organizacije da reaguju

Zamenica glavnog urednika FoNeta Tamara Skrozza na meti je orkestrirane kampanje spinovanja u privatnim televizijama i u tabloidima, a redakcija FoNeta oglasila se žustro osuđujući napade i tražeći reakciju međunarodnih organizacija i osudu resornog ministarstva, novinarskih i medijskih uduženja, Stalne radne grupe za bezbednost novinara, Delegacije Evropske unije i Misije OEBS u Srbiji. Skrozza je nakon izjave u televizijskoj emisiji „Da sam ja neko“ o događajima u noći između 5. i 6. oktobra 2000. godine, optužena da je pretila smrću predsedniku države. Iako Skrozza nije pomenula niti jedno ime ili funkciju, provladini mediji su započeli kampanju tagretiranja.

Ovu situaciju ne olakšava ni saopštenje Ministarstva informisanja i telekomunikacija, koje je, umesto da stane u odbranu ili osudi sve češće napade na novinare, optužilo novinarku FoNeta za govor mržnje i otvoreno pozivanje na nasilje i/ili čak i na ubistva neistomišljenika.

Aleksandru Seniću od strane Suda u Topoli odobreno da vodi spor protiv Pištaljke, iako taj Sud nije nadležan za medijske sporove

Suđenje novinarki Pištaljke Snežani Đurić po tužbi visokog funkcionera SNS, ipak će se voditi pred Osnovnim sudom u Aranđelovcu - Sudska jedinica Topola, iako on nije nadležan za medijske slučajeve. Sudska jedinica Topola je donela ovakvu odluku na pripremnom ročištu, koje je bilo zakazano pre odluke o nadležnosti suda i uprkos zakonu koji propisuje da je za medijske sporove, nalik ovom, nadležan isključivo Viši sud u Beogradu. Aleksandar Senić po četvrti put tuži Pištaljku, a ovog puta je tužio novinarku zbog gostovanja u emisiji "Dan uživo" na televiziji N1, u kojoj je govorila o istraživanju o milionskim transakcijama u firmama koje su u vlasništvu funkcionera Senićeve dva maloletna sina od šest i devet godina. Senić je tražio naknadu za nematerijalnu štetu u iznosu od 500.000 dinara, zbog povrede časti i ugleda.

Sloboda okupljanja

Neonacisti napali građane/ke

Grupa neonacista, pripadnika organizacije Srpski soko (SS), okupila se u Novom Sadu na godišnjicu obeležavanja genocida u Srebrenici, na skupu koji su nazvali "Skup povodom oslobođenja Srebrenice". Iako je u skladu sa Zakonom o javnom okupljanju zabranjeno da se održavaju skupovi koji su "usmereni na pozivanje i podsticanje na oružani sukob ili upotrebu nasilja, na kršenje ljudskih i manjinskih sloboda i prava drugih, odnosno na izazivanje ili podsticanje rasne, nacionalne, verske ili druge neravnopravnosti, mržnje i netrpeljivosti", policija je ipak dozvolila održavanje ovog skupa na kojem su učesnici uzvikivali ime ratnog zločinca Ratka Mladića i salutirali nacističkim pozdravom. Pripadnici organizacije Srpski soko ušli su u verbalni a potom i fizički obračun sa građanima/kama koji su se protivili održavanju njihovog skupa. Policija je sve vreme štitila ekstremne desničare čime se nastavlja podrška organa vlasti veličanju ratnih zločina. Dozvoljavanjem skupa kojim se širi nacionalna i verska mržnja i netrpeljivost prekršeni su Ustav i zakoni Srbije, a policija nije uspela ni da obezbedi miran karakter skupa i da zaštiti spontano okupljene antifašiste/kinje.

Sloboda udruživanja

Policijac izvršio preokoračenje ovlašćenja

Tokom održavanja Samita o kritičnim sirovinama u Palati Srbija, u prisustvu predstavnika Vlade Srbije, Nemačke i EU, došlo je do incidenta u blizini same zgrade. Naime, jedan pripadnik Ministarstva unutrašnjih poslova je intervenisao prema građanki koja je nekoliko puta pokušala da zaobiđe Palatu i pređe ulicu kako bi stigla na posao. Nakon što je postupala prema uputstvima drugih policajaca, ona je oborena na tlo, a policajac je oduzeo njene lične stvari i telefon. Nakon toga, ona je uhapšena i odvedena iz incidentne zone u policijskom vozilu. Incident je izazvao zabrinutost među prisutnima, a detalji o razlozima intervencije još uvek nisu potpuno razjašnjeni.

Informacije o tome šta se dogodilo nakon privođenja, nisu poznate javnosti.

Zabranjen ulazak aktivisti iz BiH

Aktivisti grupe “Karton revolucija” iz Bosne i Hercegovine, Nedimu Musiću, zabranjen je ulazak u Srbiju uz obrazloženje da postoji “negativna procena bezbednosnog rizika”. Karton revoluciju osnovali su mladi ljudi koji se bore protiv nacionalizma i korupcije i promovišu vrednosti suživota i mira. Jedan od članova grupe, Adi Selman, govorio je i na protestnom skupu protiv litijuma u Loznici, jer se ovo udruženje u svom radu bavi i ekološkim pitanjima. Nedavno je i bosansko-hercegovačkom glumcu, piscu i aktivisti Feđi Štukanu zabranjen ulazak u Srbiju. Naše vlasti rešile su da se obračunaju i sa aktivistima/kinjama iz regiona koji svojim delovanjem povezuju narode sa prostora bivše Jugoslavije u zajedničku borbu protiv nepravde, nacionalizma, kriminala i korupcije.

Policajci maltretirali aktivistu

Desko Stojanov, ekološki aktivista iz Rakite, naveo je da su mu tri policajca prišla dok je sedeo u parkiranom automobilu i da su mu bez ikakvog razloga stavili lisice na ruke i priveli ga u policijsku stanicu. Stojanov navodi da su policajci bili neprijatni i grubi. Iz lokalne stanice nisu objasnili šta je bio razlog privođenja, niti su odgovorili na optužbe da su policajci prekoračili svoja ovlašćenja. Prekomerna upotreba sile od strane policije i nekažnjivost policije u Srbiji prepoznati su kao problemi i u nedavno objavljenom izveštaju organizacije Amnesty International. Desko Stojanov je aktivista koji se bori protiv izgradnje minihidroelektrana na lokalnim rečicama izuzetno važnim u malim sredinama, zbog čega mu je stiglo više od 60 krivičnih prijava. Njegovo privođenje dešava se svega nekoliko dana nakon hapšenja ekoloških aktivista iz Loznice koji su blokadom pruge izrazili svoje protivljenje igradnji rudnika litijuma u dolini Jadra od strane kompanije Rio Tinto.

Monitoring

Usvojen samo jedan od šest medijskih podzakonskih akata

Zakon o javnom informisanju i medijima propisuje obavezu Ministarstva informisanja i telekomunikacija da u roku od šest meseci od stupanja ovog zakona na snagu, donese šest podzakonskih akata koji bliže propisuju procedure u vezi sa projektnim sufinansiranjem, registracijom medija, dopisništva, finansiranjem medija nacionalnih manjina i druge. Rok od šest meseci prošao je 4. maja ove godine, a do sada, nadležno Ministarstvo usvojilo je samo Pravilnik o sufinansiranju projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja.

Udruženje novinara Srbije uputilo je pitanje Ministarstvu informisanja i telekomunikacija zbog čega kasni donošenje podzakonskih akata.

Milioni iz budžeta RS na medijskom konkursu MIT otišli u ruke osoba koje su bliske vlastima

Ministarstvo informisanja i telekomunikacija dodelilo je desetine miliona dinara firmama koje su konkurisale za proizvodnju sadržaja za internet medije, a na spisku su i neka dobro poznata imena. Finansijska sredstva ovog ministarstva odobrena su brojnim medijima u vlasništvu Radoice Milosavljevića, koji je javnosti poznat kao veliki donator Srpske napredne stranke. Porodičnoj firmi ministra odbrane, Bratislava Gašića, takođe su dodeljena sredstva. Pored toga, među onima kojima je Ministarstvo odobrilo novac, nalazi se i 15 preduzeća i medija čiji je krajnji vlasnik Slavko Stijaković, svedok odbrane “vukovarskoj trojci” u Hagu. Udruženje novinara Srbije uputilo je pitanje Ministarstvu informisanja i telekomunikacija zbog čega kasni donošenje podzakonskih akata.

Policajka Katarina Petrović oslobođena krivice za odavanje tajnih podataka

U ponovljenom postupku majorka policije Katarina Petrović oslobođena je 24. jula 2024. godine, optužbe da je izvršila krivično delo iz člana 98, stava 1. Zakona o tajnosti podataka. Optužba je glasila da je nezakonito otkrila informaciju o saobraćajnoj nesreći koju je, pod dejstvom narkotika i u alkoholisanom stanju, izazvao Nikola Petrović, kum predsednika Srbije Aleksandra Vučića. Policajka Petrović navodi da je ovo za nju potvrda da svojim postupkom nije izvršila krivično delo za koje je optužena, ali i da borba za nju nije gotova. Protiv policajke Petrović se vodi i disciplinski postupak zbog kog je pod suspenzijom i još uvek nije vraćena na posao. Prema navodima optužbe, Katarina Petrović je navodno otkrila informacije o nesreći medijima ili javnosti, što je moglo ugroziti istragu i bezbednost uključenih strana. Sama optužba je izazvala veliku pažnju zbog visokog profila osobe koja je izazvala nesreću, ali i zbog bliskog odnosa sa visokim zvaničnicima.

Izveštaj Evropske komisije o vladavini prava izražava zabrinutost za bezbednost novinara u Srbiji, kao i sumnja u nezavisnost REM-a i javnih servisa

Iako su medijski zakoni izmenjeni 2023. godine, najnoviji izveštaj Evropske Komisije podstiče nove promene radi pune usklađenosti sa pravnim tekovinama EU i evropskim standardima. U izveštaju se navodi da Regulatorno telo za elektronske medije (REM), ne ispunjava u potpunosti svoj mandat zaštite medijskog pluralizma i profesionalnih standarda, ali navode i da postoji ozbiljna zabrinutost u pogledu nezavisnosti tog tela.

Izveštaj podseća i da Savet za štampu, kao samoregulatorno telo, treba da prati poštovanje Novinarskog kodeksa u štampanim medijima u Srbiji. Mere u vezi sa transparentnošću vlasničke strukture u medijima i oglašavanjem iz državnim resursima, koje su predložene u Medijskoj strategiji, tek treba da se u potpunosti implementiraju.

U izveštaju je navedeno da se novinari i novinarka u Srbiji i dalje suočavaju sa čestim odbijanjem institucija i funkcionera da obelodane informacije od javnog značaja ili od njih uopšte ne dobijaju odgovore. Bezbednost novinara u Srbiji je, kako se dodaje, i dalje je izvor zabrinutosti kako rastu pritisci na njih zloupotrebom podnošenja tužbi pred sudovima. Prema navodima optužbe, Katarina Petrović je navodno otkrila informacije o nesreći medijima ili javnosti, što je moglo ugroziti istragu i bezbednost uključenih strana. Sama optužba je izazvala veliku pažnju zbog visokog profila osobe koja je izazvala nesreću, ali i zbog bliskog odnosa sa visokim zvaničnicima.